

LYCKSELE
KOMMUN
LIKSJUON KOMMUVDNA

Svenska kyrkan
SÖDRA LAPPLANDS PASTORAT

Sámediggi
Sámedigge Sámediggiie Saemiedigkie Sametinget

Pressmeddelande 2019-02-14

I sommar återbördas mänskliga kvarlevor till Lycksele

I augusti återbördas kvarlevor från ett 25-tal individer till sin ursprungliga viloplats. Det blir den största repatrieringen i Sveriges historia och den uppmärksammas med en högtidlig ceremoni i Lycksele.

På Urfolkens dag, den 9 augusti 2019, sker ett återbördande av kvarlevor till sin ursprungliga viloplats, även kallad repatriering, på Gammlplatsen i Lycksele. För att göra ceremonin och högtidlighållandet stort och värdigt arbetar Lycksele sameförening, Líksjuon Sámiensjábrrie, tillsammans med Svenska kyrkan, Södra Lapplands pastorat.

– Hur döda personer behandlas påverkar oss väldigt starkt. Att vara respektfull mot de döda är ett sätt att visa respekt för varandra och att människokroppen är okränkbar. Vi känner oss tillfreds med att dessa individer ska få återförenas med sina nära och kära, säger Mikael Jakobsson, ordförande Líksjuon Sámiensjábrrie.

Flera aktörer i samarbete

Lyckseles gamla begravningsplats användes under 1600- och 1700-talen. Där var alla samer i områdena runt Umeälven, Vindelälven och till viss del även Ångermanälven, skyldiga att begrava sina anhöriga. Det var i samband med en arkeologisk utgrävning sommaren 1950–51 som mänskliga kvarlevor skickades till Historiska museet i Stockholm för undersökning. Det hela föll i glömska till 2013 då Västerbottens museum i Umeå fick tillbaka materialet från Stockholm. Sedan dess har en process om återbördande pågått. Líksjuon Sámiensjábrrie, Lycksele kommun, Svenska kyrkan, Sametinget och Västerbottens museum samverkar nu inför den stundande repatrieringen i Lycksele - den största i Sveriges historia.

Bearbeta och försonas

Förutom repatrieringen med tillhörande ceremoni påbörjas ett stort arbete med att informera allmänheten om det som hänt. Ledordet i processen är försoning.

– Det handlar om alla människors lika värde och det finns än i dag frågetecken som behöver rätas ut. Under 2019 kommer både Lycksele kommun och Svenska kyrkan att anordna seminarium, samtalsrum, dialoger och genomföra utbildningsinsatser så att Lyckselebor och andra berörda kan bilda sig en egen uppfattning och bearbeta vad händelsen betytt för dem, säger Ingela Gotthardsson, kommunchef Lycksele kommun.

Kontakt

Líksjuon Sámiensjábrrie: Mikael Jakobsson, ordförande, 070-514 61 40, mikael.jakobsson@lycksele.se

Svenska kyrkan, Södra Lapplands pastorat: Helén Lundberg, kyrkoherde, 0950-276 71, helen.lundberg@svenskakyrkan.se

Västerbottens museum: Jans Heinerud, avdelningschef kulturmiljö, 070-204 22 77, jans.heinerud@vbm.se

Sametinget: Susanne Idivuoma, avdelningschef kultur, 0980-780 48, susanne.idivuoma@sametinget.se

Lycksele kommun: Ingela Gotthardsson, kommunchef, 070-666 28 42, ingela.gotthardsson@lycksele.se

Fakta repatriering

Repatriering är det begrepp som används då museer eller andra institutioner återlämnar ett föremål eller mänskliga kvarlevor ur sina samlingar eller från sin förvaltning, till den ort där de hört hemma.

Repatriering som fenomen är en del av den stora uppgörelse som Europas länder gör med sitt koloniala förflutna. Då de tidigare kolonialmakterna i Europa skrev om sina avtal med de koloniserade länderna över hela världen och försökte ge dem sitt självbestämmande tillbaka, startade en stor diskussion inom de vetenskapliga fält som uppstått under kolonialismen.

Många starka röster höjdes från antropologer om att det koloniala arvet fortsatte genom ländernas lagar, regler, värderingar och att de fanns kvar i individernas tankebanor. Det stora arbetet är att återskapa jämlikheten mellan de grupper som agerat överordnade och de som underkuvats.

Den vetenskapliga diskussionen (som ibland benämns "The Big Discussion" USA 1990-tal, eller "den Postkoloniala Diskussionen" Sverige 2000-tal) ledde fram till att nationer i Europa började diskutera möjligheterna att återlämna alltifrån kulturskatter som Partenon Friserna (London, British Museum) och Babylons Portar, Ishtarporten (Pergamonmuseet, Berlin) till mänskliga kvarlevor som använts som skolskelett eller föreläsningmaterial på universitet.

Museerna startade, i denna process, ett omfattande arbete med att gå igenom och redovisa det humanmaterial som finns i samlingar och magasin. Detta arbete pågår fortfarande och berör långt fler institutioner än museer.

Några av texterna som utgjorde den postkoloniala diskussionen:

Gayatri Spivak: May the subaltern speak?

Edward Said: Orientalism

Frans Fanon: Svart hud Vita masker

För en introduktion till forskningsfältet:

Ania Loomba: Kolonialism-Postkolonialism.

Bakgrund till repatrieringen i Lycksele

Lyckseles gamla begravningsplats användes under 1600- och 1700-talet. Alla samer i områdena runt Umeälven, Vindelälven och under en viss tid även Ångermanälven, hade skyldighet att begrava sina döda på Lycksele kyrkogård. Det var under en arkeologisk utgrävning sommaren 1950-51 som kvarlevorna grävdes upp och skickades iväg för analys. Trots återkommande krav från dåvarande landsantikvarien på Västerbottens museum återlämnades inte kvarlevorna. Det hela föll i glömska till 2013 då Västerbottens museum fick materialet från Statens Historiska museum. Läns museet kontaktade då Lycksele sameförening i syfte att efterfråga deras önskemål om återförande av de mänskliga kvarlevorna, i enlighet med museets policy för repatriering. Líksjuon Sámiensiäbrrie gjorde omedelbart en formell hemställan – ett krav på återförande.

Förberedelser för repatrieringsceremonin i Lycksele

Just nu arbetar Líksjuon Sámiensiäbrrie och Svenska Kyrkan, Södra Lapplands Pastorat med att organisera arbetet inför ceremonin på urfolksdagen den 9 augusti. En flyer har tryckts för att bjuda in till ceremonin. Medlemmarna i Líksjuon Sámiensiäbrrie har diskuterat hur återbördandet till jorden ska gå till på ett värdigt sätt. Äldre föreningsmedlemmar önskade att näversvepningar skulle användas, så som gjorts i äldre tid. Huruvida de som begravts verkligen var kristna eller inte diskuteras, liksom det faktum att alla inte är det nu. Det är mycket att ta hänsyn till. Kyrkans företrädare och Líksjuon Sámiensiäbrrie är i huvudsak överens om att det kristna inte ska dominera ceremonin, utan vara en del av det. Alla ska känna sig välkomna och det ska finnas plats för alla livsåskådningar och andliga inriktningar.